

Heterogene pensioen

'Heterogeen' is het nieuwe modewoord in pensioenland. De commissie-Frijns heeft het gezegd: 'Pensioenfondsen vormen een heterogene groep.' Ook in de motie van Tweede Kamerlid Omtzigt c.s. van 13 april 2010 komen we het tegen. De koepels hebben daarom aangegeven dat er bij governance-modellen onderscheid moet worden gemaakt tussen bedrijfstak-, ondernemings- en beroepspensioenfondsen. In zijn brief van 23 maart 2010 sluit de minister van SZW zich daarbij aan: er dient sprake te zijn van meer dan één governance-model. En ook de Kring van Pensioenspecialisten is van mening dat bij pensioen fund governance rekening moet worden gehouden met de verschillen tussen pensioenfondsen.

Pensioenfondsen vormen inderdaad een heterogene groep. Het ABP, maar ook het Shell pensioenfonds, is niet te vergelijken met een klein ondernemingspensioenfonds dat volledig is herverzekerd. Welke consequenties heeft dat? Moeten in wetten en regelgeving verschillende pensioen fund governance modellen worden vastgelegd? Nee, want dat leidt tot nog complexere wetgeving. Het meest wenselijk is misschien wel om elk pensioenfonds zelf te laten vaststellen wat het beste governance-model is. Daarbij kan meer flexibiliteit ontstaan door de bevoegdheden en zeggenschap centraal te stellen en een grotere vrijheid toe te staan bij de inrichting van het pensioenfonds.

Roel Veugelers

Mr. R.J.G. Veugelers is advocaat bij Veugelers Advocatuur

Het bestuur

Het bestuur is paritair samengesteld. De gedachte daarachter is dat de sociale partners de uiteindelijke zeggenschap over het pensioenfonds dienen te hebben. Dat betekent naar mijn mening echter niet dat werkgevers en werknemers noodzakelijkerwijs zelf in het bestuur van het pensioenfonds moeten zitten en zelf moeten zorgen voor een adequate uitvoering van de pensioenregeling. In governance-terminen is sprake van zeggenschap als de sociale partners de bestuurders mogen benoemen en ontslaan. Je kunt dan bijvoorbeeld volstaan met een regeling waarbij (vertegenwoordigers van) werknemers (en gepensioneerden) direct of indirect (een deel van) de bestuurders benoemen en ontslaan. Met een dergelijk uitgangspunt kan zowel het bestaande model worden gehandhaafd als worden gekozen voor een nieuw model waarbij bijvoorbeeld het verantwoordingsorgaan professionele bestuurders benoemt. De uiteindelijke zeggenschap blijft door middel van het benoemings- en ontslagrecht liggen bij de sociale partners.

Het verantwoordingsorgaan

Naar mijn mening is het niet noodzakelijk dat verantwoording wordt afgelegd aan één specifiek orgaan. Wel noodzakelijk is *dat* verantwoording wordt afgelegd, en wel aan de belanghebbenden. Dat zijn de werkgever, de werknemers en de gepensioneerden. Geert Bierlaagh heeft in zijn PM Mening in het vorige nummer voorgesteld dat verantwoording wordt afgelegd door middel van een verantwoordingsdocument en dat daarmee het verantwoordingsorgaan kan worden afgeschaft. Dat is een mogelijkheid. Wel ben ik van mening dat degene aan wie verantwoording wordt afgelegd, bepaalde rechten moet hebben. In de aanbevelingen van de STAR inzake goed pensioenfondsbestuur is bijvoorbeeld opgenomen dat het verantwoordingsorgaan de bevoegdheid heeft om een oordeel te geven over het handelen van het bestuur. Ook staat daarin dat het het recht van enquête heeft. Uitgangspunt kan bijvoorbeeld zijn om in de statuten van het pensioenfonds op te nemen op welke wijze aan de werkgever, werknemers en gepensioneerden verantwoording wordt afgelegd. Daarbij wordt tevens vastgelegd welke rechten ieder van hen, althans de organen waarin ze vertegenwoordigd zijn, op dit vlak heeft. Een dergelijke formulering biedt een pensioenfonds de mogelijkheid om niet een apart verantwoordingsorgaan in te stellen, maar om bijvoorbeeld via een verantwoordingsdocument verantwoording af te leggen aan de deelnemersraad (namens werknemers

fund governance?

en gepensioneerden) en aan de raad van commissarissen van de onderneming (namens de werkgever). Daarbij kan dan worden opgenomen dat de deelnemersraad of de raad van commissarissen in specifieke omstandigheden een recht van enquête heeft.

Medezeggenschap van deelnemers en gepensioneerden

In zijn eerdergenoemde brief van 23 maart 2010 stelt de minister dat de pensioengerechtigden geen adviesbevoegdheid via de deelnemersraad nodig hebben als ze in het bestuur zitten. De koepels hebben dit standpunt in hun position paper van 1 april 2010 overgenomen. Ik ben het hier niet mee eens. De medezeggenschap van de gepensioneerden via het advies- en beroepsrecht is niet vergelijkbaar met de medezeggenschap die ze hebben door zitting te nemen in het bestuur. Een gepensioneerde kan als minderheid in het bestuur gemakkelijk het onderspit delven bij het stemmen over een standpunt dat van belang is voor gepensioneerden. In het geval van een adviesrecht van de deelnemersraad is er in eerste instantie de verplichting van het bestuur om gemotiveerd op het advies in te gaan. Daarna kan het geschil via de ondernemingskamerprocedure ook nog aan de rechter worden voorgelegd. Die kan dan van oordeel zijn dat *wel* rekening moet worden gehouden met de gepensioneerden. Ik denk daarom dat de medezeggenschapsrechten van de gepensioneerden en de deelnemers via het advies- en beroepsrecht veel sterker zijn dan via deelname in het bestuur. Bovendien verwacht ik dat besturen van pensioenfondsen steeds meer uit professionals gaan bestaan, waardoor de discussie over de vraag of gepensioneerden al dan niet in het bestuur moeten zitten, minder relevant wordt. Eerdergenoemd amendement van Omtzigt c.s. moet daarom zo worden geïnterpreteerd dat de gepensioneerden een benoemings- en ontslagrecht krijgen. Daarmee verkrijgen zij zeggenschap. Het is overigens helemaal niet noodzakelijk om het advies- en beroepsrecht aan de deelnemersraad toe te kennen. Naar mijn mening kan dat recht dan evengoed aan bijvoorbeeld de ondernemingsraad en/of een vereniging van gepensioneerden worden toegekend. Daardoor kan een stapeling van organen worden voorkomen. Er moet natuurlijk goed worden nagedacht over de lijst van onderwerpen waarover advies- en beroepsrecht wordt toegekend.

Werkt dit in de praktijk?

In België wordt aan 'instellingen voor bedrijfspensioenvoorzieningen' veel vrijheid geboden. In de wet is een aantal uitgangspunten geformuleerd. Zolang

daaraan wordt voldaan, bestaat volledige vrijheid met betrekking tot het inrichten van een pensioenfonds. Dit biedt veel flexibiliteit en kan ook internationaal aantrekkelijk zijn.

Ook in Nederland kan een dergelijk wetgevingsstelsel worden toegepast. Ik kan me voorstellen dat de koepels vervolgens een aantal voorbeeldmodellen voor pension fund governance ontwikkelen, die pensioenfondsen dan kunnen overnemen. Ik ga ervan uit dat De Nederlandsche Bank (DNB) dergelijke modellen zal goedkeuren. Als een pensioenfonds kiest voor een zeer specifieke vorm van pension fund governance, dient DNB te toetsen of aan de minimumeisen is voldaan, zodat alle betrokken partijen een adequate medezeggenschap hebben. DNB hoeft dan niet meer te toetsen of specifieke wettelijke bepalingen letterlijk zijn overgenomen in de statuten.

Op grond van dit stelsel is het met relatief eenvoudige wetgeving mogelijk dat een groot bedrijfstakpensioenfonds kiest voor een model met een professioneel bestuur dat wordt benoemd door het verantwoordingsorgaan en waarbij daarnaast ook nog een toezichtsorgaan en een deelnemersraad bestaan. Het is echter ook mogelijk dat een klein herverzekerd pensioenfonds kiest voor uitsluitend een bestuur, dat verantwoording aflegt aan de raad van commissarissen, de vereniging van gepensioneerden en de ondernemingsraad. Daarnaast kan dan bijvoorbeeld aan de vereniging van gepensioneerden en de ondernemingsraad een advies- en beroepsrecht worden toegekend. Een dergelijk stelsel heeft de volgende voordelen:

1. pensioenfondsen kunnen kiezen voor een pension fund governance model dat het beste bij hen past;
2. er is geen sprake van dubbele taken;
3. het aantal organen kan beperkt blijven;
4. de complexe pension fund governance vereisten hoeven buitenlandse ondernemingen niet meer af te schrikken, omdat op een flexibele wijze invulling aan deze vereisten kan worden gegeven.

Ik ben benieuwd hoe de pension fund governance er in Nederland over tien jaar uitziet.